

Raniero Cantalamessa
RIJEČ I ŽIVOT

DVADESET I OSMA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: Mudr 7,7-11; Heb 4,12-13; Mk 10,17-30;

DUH MUDROSTI

Iz čitanja koja smo danas čuli proizlazi jasna nakana bogoslužja da nam danas govori na temu mudrosti. Prvo čitanje: Pomolih se... i primih duh mudrosti. Pripjevni psalam: Daj nam, Gospodine, da steknemo mudro srce. Pjesma prije evanđelja: Otac Gospodina našega Isusa Krista prosvijetlio vam oči srca.

Evanđelje (zгода o bogatom mladiću) prividno nije na toj istoj liniji, a ono je u stvari – kako ćemo kasnije vidjeti - oslonac te pouke o mudrosti.

A sada zapitajmo Bibliju da saznamo što je mudrost. U samoj sebi, mudrost je Božja misao-volja. Nešto skrito, nešto nedostupno kao rijetko što drugo: O dubino bogatstva, mudrosti i znanja Božjega! Kako su nedokučive njegove odluke, i kako neistraživi njegovi putovi! Tko je naime upoznao Gospodnju misao? (Rim 11,33 sl.).

Dakle, misao je sama u sebi izvan čovjekova dohvata. Ali objavila se, učinila se dostupnom! Sadržana je u dvjema knjigama: u stvaranju i Sv.pismu. Doista, Božja mudrost zrcali se nadasve u stvaranju. Ono je kao neka velika knjiga ispisana različitim slovima, ali istom Božjom rukom: Nebesa slavu Božju kazuju... Po svojoj zemlji razliježe se jeka, riječi sve do na kraj svijeta sežu (Ps 19, 1.5). Ova je knjiga otvorena svima: "Stranice Svetog pisma mogu čitati samo oni koji umiju čitati i pisati, dok svi, pa i nepismeni, mogu čitati knjigu svemira" (sv. Augustin, En. In Ps 45,7).

Bog se nije zadovoljio da se objavi u ovoj knjizi bez riječi: govoru stvari pridodao je govor riječi i tako se rodila druga velika knjiga, a to je Sv.pismo, u kojem je Božja misao-volja sadržana na najjasniji i najizričitiji način.

Međutim, što se dogodilo? Te dvije knjige ubrzo se pokriše velom i zatamniše. Još bolje, koprena je pala na oči koje su te knjige imale čitati, čak dotle da u njima više nisu prepoznavali Božju mudrost. Pogani više nisu znali čitati knjigu stvorenja (Iz vidljivih ljepota ne mogu spoznati onoga koji jest: Mudr. 13,1; usp. I Rim 1,19 sl.). Židovi više nisu znali čitati Sv.pismo; zametnuli su njegov ključ, čak dotle da više ne raspoznavaju onoga o kojemu je ono, u stvari, govorilo, tj. Mesiju: Sve do danas, svaki put kad čitaju Mojsija, pokrivalo je razastrto na njihovu srcu (2 Kor 3,15).

Ljudi sebi izgradiše ljudsku mudrost umjesto izgubljene Božje mudrosti. Za Židove se ta ljudska mudrost umjesto izgubljene Božje mudrosti zvala zakon; ne zakon koji izražava autentičnu Božju volju, nego zakon koji je postao izvor hvastanja, lažnih sigurnosti, više nekog znanja negoli mudrosti. Za pogane – Grke – ljudska mudrost naziva se filozofijom. Krivi bog ljudske mudrosti jest ona mudrost kojoj u središtu nije Bog, kao tumačenje i svrha svega, nego čovjek (Protagora: “Čovjek je mjerilo svega”).

Dolazi Isus i što mijenja u toj situaciji? On je Božja misao koja se u punini očitovala. Mogli bismo opisno sasvim vjerno izraziti izreku sv. Ivana i reći: Mudrost je tijelom postala i nastanila se među nama (usp. Iv 1,14). Isus je savršena slika Boga nevidljivoga (Kol 1,15), tj. nedostupna misao Očeva vjerno izražena kao u vlastitoj slici; još bolje, kao u vlastitom Sinu. Ukratko: Isus je Mudrost Očeva (1 Kor 1,15).

Ljudi se prema toj Božjoj inicijativi odnose čudnovato: I Svjetlo svijetli u tami, ali ga ljudi ne primiše (Iv 1,5). Pred Isusom se zbiva dramatična dioba duhova; on postaje znak protivljenja. Isus se obraća svima. Govoreći jezikom kojim je govorila Mudrost u Starom zavjetu (usp. Sir 51,23-30), on kaže: Dođite k meni svi koji ste umorni i opterećeni (opterećeni teškim bremenom ljudske mudrosti i jarmom zakona!) i ja ću vas okrijepiti. Uzmite jaram moj na se i učite se od mene, jer sam krotka i ponizna srca (Mt 11,28 sl.). Dakle, on se obraća svima. Ali, dok maleni, ne mudri (one mudrosti-idola!) radosno prihvaćaju poziv, drugi, mudri, goropade se i odbijaju (usp. Mt 11,25-26).

Ovdje se idealno smješta današnje evanđelje sa svoja dva slučaja: onoga bogatog mladića koji ne prodaje sve da bi pošao za Isusom, i apostola koji su, naprotiv, ostavili sve da pođu za Isusom. Naglasak u ovome ulomku nije na onom "prodaj sve", nego na onom „dođi i slijedi me“. Taj dio ulomka ne govori u prvom redu o svojevolumnom siromaštvu, nego o najvećem bogatstvu, a to je posjedovanje Isusa. Može se to mjesto iz evanđelja primaknuti onom drugom mjestu gdje se govori o čovjeku koji je otkrio blago u polju, sve prodaje da kupi to polje, ili o čovjeku koji prodaje sve što ima da kupi dragocjeni biser (usp. Mt 13,44-46).

Vladari ovoga svijeta udružuju se u ime ljudske mudrosti da eliminiraju tu novu mudrost koja je došla da ispremetne sve planove i sve vrijednosti, koja daje prednost slabima, podriva vlasti i propovijeda slobodu. Oni razapinju "Gospodina slave" (usp. 1 Kor 2,8).

Bog odgovara podižući Gospodina slave rassetoga kao konačno i apsolutno mjerilo mudrosti: I dok Židovi zahtijevaju znakove, a Grci traže mudrost (onu mudrost koju mi poznajemo!), mi propovijedamo Krista razapetoga, sablazan za Židove, ludost za pogane, a za pozvane – i Židove i Grke – propovijedamo Krista, Božju silu i Božju mudrost (1 Kor 1,22-24). Tu "mudrost križa" sada navješćuju apostoli "među savršenima" (usp. 1 Kor 2,6). Ona je srž njihova navješćaja, predana je u evanđelju i povjerena Crkvi.

Tu stižemo do nas. Kako se za nas danas predstavlja problem prave mudrosti? Mi poznajemo Krista razapetoga, evanđelje, predaju, povijest Crkve: znamo sve. Nisu to više samo dvije knjige, nego čitave biblioteke knjiga. Reklo bi se da je Božja mudrost naš sigurni i čvrsti posjed, obiteljsko dobro koje se prenosi u baštinu. Tako bi mogao pomisliti svatko.

Međutim, stvar i nije po sebi tako spokojna. I sva ta baština može postati žrtvom ljudske mudrosti, tj. sigurnosti koju čovjek postavlja u samoga sebe i u svoju prošlost (usp. "predaju otaca" koju farizeji suprotstavljaju Isusu). Tada Sv. pismo opet postaje nijemo jer se u njemu traže samo potvrde za ono što se već zna ili što se već čini, i što smiruje, a ne obraćenje i obnovu.

Tko nas može spasiti od svega toga? Odgovor je samo jedan: Duh Sveti! Ono što čovjek sam od sebe ne može otkriti, Bog je već nama objavio po Duhu. Stvarno Duh temeljito sve ispituje, čak i dubine Božje. Zemljani čovjek ne prima ono što dolazi od Božjega Duha. To je za njega ludost. On to ne može ni shvatiti,

jer se to mora posuđivati uz pomoć Duha. Naprotiv, duhovni čovjek prosuđuje sve, a sam ne podliježe ničijem sudu (usp. 1 Kor 2,10-15).

Eto što je, u svom najjačem smislu, Božja mudrost za nas danas: to je Isus Krist osvjetljen od Duha Svetoga ili – što je u stvari isto – to je Duh Sveti koji objavljuje, podsjeća na Isusa Krista i osvjetljuje ga.

I to ne samo na osobnoj razini nego u prvom redu, i na razini zajedništva. Mudrost je ono “što Duh govori Crkvi” (usp. Otk 1,7). Dakle, postoji mudrost Crkve koja ne dolazi od crkvenih ljudi, nego od Isusova Duha koji Crkvu vodi. Ta se mudrost izražava u dogmi, bogoslužju, duhovnosti, svetosti. Ono što Duh govori meni, u mom srcu, mora se slagati s tom mudrošću Crkve.

Onda se zapitajmo: Tko je danas mudar čovjek? Pavao je odgovorio u gore navedenom tekstu: to je “duhovan čovjek”, čovjek kojega vodi Duh Gospodnji, koji ga, kao prvo, poučava da ne ide za tjelesnim željama. Mudar čovjek je onaj koji nastoji stvari i zbivanja i gledati i prosuđivati kako ih gleda i prosuđuje Bog; onaj koji pogledom vjere prolazi preko vanjštine da shvati ono što Bog govori po stvarima i zbivanjima.

Danas, kao i uvijek, prava mudrost jest spoznavati Isusa na duhovan način, tj. po Duhu Svetom, i preko njega Oca. Živjeti Isusovo iskustvo znači živjeti iskustvo mudrosti i obratno. Piše sv. Bernardo: “Suhoparno je svako duševno jelo ako nije začinjeno tim uljem; bljutavo, ako nije začinjeno tom solju. Isus je med u ustima, pjesma u ušima, klicanje za srce” (Serm. 15 super Cantica). Te riječi veoma živo otkrivaju što je duhovna mudrost o kojoj nam govori Sv. pismo: ona je “kušanje i gledanje” Boga, u isto vrijeme je i upoznavanje Boga i uživanje Boga. Nije prvenstveno čin razuma, nego čin srca, tj. čitave osobe, uključujući i tijelo. Jest uživanje Boga upoznavanjem Boga: jest uživanje u istini. Sv. Ivan to nazivlje pomazanje primljeno od (Duha) Svetoga koji poučava o svemu, ostaje u nama i čini da nam ne treba nikakav drugi učitelj (usp. 1 Iv 2,20.27).

Najvažnija stvar u pitanju mudrosti – kao i u pitanju Kraljevstva – nije u tome da se raspravlja o naravi mudrosti, nego da se u nju uđe, da se u nju baci. Mi smo onaj čovjek, koji je, kopajući na polju vlastitoga života, ugledao kako je zasjalo blago: što u toj stvari činimo? Zatrpamo li sve da malko počekamo i o tome promislimo, ili, naprotiv, idemo i prodamo sve da bismo kupili to blago? Ono što se od nas traži nije nešto

što se ne da spojiti s bračnim stanjem, sa stanjem zaručnika, s našim studijima, s aktivnostima koje obavljamo (naravno, ukoliko je djelatnost poštena). Nije to materijalno prodavanje, nego duhovno prodavanje, koje se sastoji u zapostavljanju svega onomu što je priznato kao jedino potrebno. Stoji u tome, da se “u usporedbi s njom ništa ne cijeni bogatstvo”; da se ljubi Kraljevstvo “više od zdravlja i ljepote” (prvo čitanje).

U Starome zavjetu čitamo ovo: Mudrost je sazidala sebi kuću... i postavila svoj stol. Poslala je svoje djevojke da objave: Hodite, jedite od mogega kruha i pijte vina koje sam pomiješala (Izr 9,1-5). “Kuća” koju je Mudrost sazidala jest Spasiteljevo čovječstvo, Kristovo tijelo (najprije ono stvarno, od mesa, zatim ono otajstveno – Crkva); “stol” koji je ona postavila u toj kući jest euharistijski stol. K njemu nas ona danas pozivlje. Mudrost postaje jelo za svoje malene.

DVADESET I DEVETA NEDJELJA KROZ GODINU

Čitanja: Iz 53,2a.3a.10-11; Heb 4,14-16; Mk 10,35-45;

SPOZNAJA KRISTA

Ono što kršćani, dolazeći nedjeljom u crkvu, očekuju od Božje riječi, jest da im ona kaže nešto konkretno o njihovu svakodnevnom životu i njihovim problemima, o tome što im je činiti i kako se moraju ponašati u ovoj ili onoj zgodi i prigodi života. To nazivamo moralnim čitanjem iz Sv. pisma. O tome smo imali i dva sjajna primjera u nekim od proteklih nedjelja, u vezi s problemom rastave srca, pa sablazni i odnosa prema zemaljskim dobrima. Tu Božja riječ otkriva istinu o čovjeku.

Međutim, to nije najvažniji cilj i sadržaj Božje riječi. Važnija je istina o Bogu i o Isusu Kristu, koju nam ona želi prenijeti. Ima nedjelja u kojima je sva Božja riječ usmjerena k tome cilju, za porast u vjeri ili, kako kaže sv. Pavao, za porast spoznaje Krista Isusa (usp. Fil 3,8 sl.). Pače, to je bila najvatrenija Apostolova želja; da budemo konkretni, njemu se činilo da je sve ostalo niklo odatle: tko spoznaje Isusa Krista, njemu će biti lakše da “isto osjeća s Kristom” (usp. Fil 2,5), svoje odluke donosi i suglasju s evanđeljem. Snaga kršćanstva i stoji baš u tome: ono nije neka moralna nauka, ili ideologija, koja se ograničuje da čovjeku govori što mu je činiti ili misliti, a zatim ga ostavi sama

da vlastitim snagama i nemoćan to čini. Postoji jedna osoba – Isus Krist – koji radi za nas i s nama.

U redu, današnja je nedjelja jedna od onih nedjelja u kojima se Božja riječ isključivo trudi da porastemo u vjeri i u spoznaji Krista. To će, možda, zahtijevati veći napor i više pažnje s naše strane. Ali, isplati se to. Doista se više ne može podnijeti da se kršćani zadovolje s mrvicama evanđelja, a zanemaruju njegovu jezgru. Radi se o otkrivanju zaista divne stvari: jakog identiteta osobe našega Spasitelja. Na kraju ćemo vidjeti, kako to otkriće, kao i uvijek, nije bez neposrednog odraza i na naš život.

Ulomak evanđelja koji smo pročitali ima dva dijela: u prvome je zgoda (Jakov i Ivan traže da sjede s desne i s lijeve Isusove u mesijanskom kraljevstvu koje će se uskoro uspostaviti); u drugom je smisao zgrade. Mi ćemo se usredotočiti na ovaj drugi dio (s prvim smo se dijelom pozabavili preko nekoliko nedjelja, tumačeći sličnu zgodu: usp. Nedjelju XXV.). Zapravo, usredotočit ćemo se baš na jednu samu rečenicu: “Sin čovječji nije došao da mu služe, nego da on služi i da dadne život svoj kao otkup mjesto svih”.

To je jedna od najvažnijih izreka u evanđelju; možda je to stranica koja bolje objavljuje što je Isus mislio o samome sebi, ili – kako se to danas kaže – o Kristovoj samosvijesti. Da bismo to shvatili, moramo početi od prvog čitanja: radi se o jednom ulomku iz takozvanih pjesama o Božjem Služi. Iz njih na vidjelo izlazi “tajanstveni profil čovjeka – sluge – koji je primio neki posebni poziv od Boga i posvetio se dušom i tijelom svojoj službi kao svjedok Božje istine, podnoseći mnoge patnje i žrtvujući svoj život za druge”.

Tko je bio taj sluga, ostalo je tajna a ujedno i obećanje. Međutim, jasno su odskočile dvije stvari: prvo, taj će čovjek okusiti sve do dna ljudsku patnju (Čovjek boli koji dobro pozna patnju); drugo, u njemu će patnja dobiti svoj smisao; više neće biti surova patnja za koju se ne zna zašto i za koga se trpi, što je Joba dovelo na rub očajja, nego plodna patnja koja će se pretvoriti u svjetlost, oslobođenje, otkup i spasenje “za mnoge”.

Shvaćalo se da u tim riječima postoji i obećanje: Izrael – pače čitavo čovječanstvo – sada trpi i sada je zgnječeno, ali će se jednoga dana zbivati nešto (i doći će netko!) što će napokon dati značenje toj patnji. Ipak, nikada Izraelci nisu mislili da bi taj “netko” morao biti baš Mesija. Mesija je morao biti lijep, a ne “bez ljepote”; slavan, a ne “prezren”; pobjednik, a ne pobijeđen.

Morao je biti slavni "Sin čovječji" koji dolazi primiti kraljevstvo (usp. Dan 7,13).

Tako se mislilo i o Kristu. Tako je mislio i Petar, kad je rekao: Tebi se takvo što (tj. trpljenje) ne smije dogoditi! (Mt 16,22). Bio je to razlog zašto je Isus, za svoga života, morao izbjegavati da se naziva i predstavlja kao Krist, tj. kao Mesija. Odmah bi od njega tražili da dadne znakove onoga drugog mesije što on nije htio biti: ako si Krist, reci to; ako si Krist, učini ovo i učini ono!

Iz slike o Mesiji, koja je oko njega kružila, Isus prihvaća samo jednu stvar: naziv "Sin čovječji". Taj mu se naziv najviše sviđao. Čuli smo to i u današnjem odlomku; ali, to je stalna činjenica: Isusu je bilo drago da ga tako nazivaju: Za koga drže ljudi Sina čovječjega? (Mt 16,13). Ali, gle velike i nečuvene novosti: Isus mijenja smisao toga naziva; ispražnjuje ga i ispunja novim. Nije više Božji vojskovođa koji krči put pokoravajući političke protivnike i uspostavljaajući političko Božje kraljevstvo, nije ni vladar ni gospodar, nego je sluga. Ne pobjednik, nego pobijeđeni: Sin čovječji je došao da služi i da dade život svoj kao otkup za mnoge.

Tako se u toj strukturi proročanstva i ostvarivanja (tj. u usporedbi između Sluge Jahvina i Isusa iz Nazareta) objavljuje pravi Kristov identitet i dobiva svoj oblik temeljni kršćanski navještaj: Krist iz Nazareta jest trpeći Mesija koji nas je, u svom uskrsnom otajstvu poslušnosti, otkupio. Crkva o tome, iza Uskrsa, nimalo ne sumnja. Kad je dvorjanin etiopske kraljice zapitao: O kome prorok (Izaija) ovo veli? – odgovorio je apostol Filip: O Isusu! i, polazeći od toga mjesta iz Pisma (od ulomka koji smo danas čitali), poče navješćivati Radosnu vijest o Isusu i krsti ga (Dj 8,34 sl.).

Sada se mi, ljudi dvadesetoga stoljeća, nalazimo pred ovim navještajem: Bog je radio tako! Kako ćemo odgovoriti? Postoje tri načina: Prvi, najgori, jest ravnodušnost (indiferentnost): saslušaj se sve sa zanosom, a onda se zaboravi, da bi se opet vratilo na težinu i sivilo svakodnevnoga života. Drugi je način buna i sablazan, kao što je bilo i onda: zašto Bog ne nadvlada patnju, nego je trpi? Svijet je i danas prepun patnje nevinih, i to kakve patnje! Kao i Jahvin Sluga, opisan od Izaije, ljudi su prezreni i odbačeni; s njima se postupa kao s crvima a ne ljudima. I takvih je već na milijune. Nije dosta reći da je i Isus bio nevin i trpio za sve, pisao je Dostojevski; to može postati još jedan razlog više

za sablazan: zašto i Isus? Zar je Bog Isusa Krista nemoćan pred zlom, kao što su to bili poganski bogovi u toj stvari?

To je sablazan koja se može svladati i premostiti samo s trećim načinom ponašanja: vjerom. Ne samo zato što mu to kaže sv. Pavao, nego po vlastitom iskustvu vjernik zna da je onaj koji je Židovima bio sablazan i koji je neke naše suvremenike natjerao na pobunu – tj. trpeći Krist – u stvari je Božja sila i Božja mudrost (1 Kor 1,23 sl.). Jednog dana, kad sve svrši, shvatit ćemo da nije bilo moćnijeg i mudrijeg sredstva od toga da se pobijedi zlo u svijetu: tj. da je patnju i sam Bog preuzeo na sebe.

Međutim, postoji jamstvo da će se tako i dogoditi: onaj sluga patnik je uskrsnuo! Stoga nas je bogoslužje obogatilo onim riječima: Braćo, imamo uzvišena velikog svećenika, Isusa, Sina Božjega, koji je prošao kroz nebesa; držimo se čvrsto vjere koju ispovijedamo!... On zna suosjećati s našim slabostima, jer je poput nas iskusio sve, osim grijeha (drugo čitanje).

Nikada kao u ovom današnjem slavljenju nije euharistija udarila pečat i aktualizirala Riječ: Ovo je tijelo moje koje se za vas daje; ovo je krv moja koja se za sve proljeva. Isus se ponazočuje u svojoj stvarnosti Božjeg Sluge koji daje život za sve. Lomeći njegovo tijelo i imajući udjela u njegovoj krvi, mi izjavljujemo da smo s njime solidarni, tvorimo samo jedan narod i samo jedno tijelo s njime pred Bogom. Ako je njegova patnja “za sve”, to se zbilo zato što on, zahvaljujući solidarnosti uspostavljenoj u utjelovljenju, svima i pripada. A to je ono što se u našoj vjeri naziva spasenje.

TRIDESETA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: Jr 31,7-9; Heb 5,1-6; Mk 10,46-52;

SVEĆENIK I ŽIVOT DUHA

Danas će predmet našega razmišljanja biti drugo čitanje koje govori o svećeniku. Kao i onaj – upravljen pastirima (vidi XVI. nedjelju) - i ovaj je govor upravljen svećenicima, da bi to čuo i narod; da bi Božji narod naučio sve bolje i bolje upoznavati tu službu ustanovljenu od Duha u Crkvi i, vidjevši kako je ta služba zaista uzvišena, naučio opraštati nedostatke onoga koji je pozvan da tu službu vrši.

Kaže naš tekst: Svećenik je uzet između ljudi, postavlja se na korist ljudima u njihovu odnosu s Bogom.

“Uzet između ljudi”: dakle, ne neko strano biće, iščupano ili spuštено s neba i stranac među ljudima, nego biće kao što su i drugi. O njemu se može reći ono što su o Isusu govorili njegovi zemljaci: Zar on nije sin toga i te? Zar se njegova braća i sestre ne nalaze među nama? (usp. Mt 13,55). Ali, to se može govoriti da bi se izvukle iz toga pobude za povjerenje i radost, a ne za izvlačenje smutnje i zbrke, kako su upravo to činili Nazarećani.

“Uzet od ljudi” znači i to da je svećenik sazdan kao i svako drugo ljudsko stvorenje: sa željama, osjećajima, borbama, kolebanjima kao i svaki čovjek. Umiješan od istoga tijesta kao i drugi. I baš po tomu on može biti blag prema onima koji iz neznanja griješe, budući i da sam nosi na sebi slabost. I sam Isus, koji bijaše Sin Božji, htio se upriličiti ljudima da bude blizu onima koje je imao spasiti: Nemamo, naime, nekoga velikog svećenika koji ne bi mogao suosjećati s našim slabostima, nego jednoga koji je iskusan u svemu, kao i mi, samo što nije sagriješio (Heb 5,15).

Svećenik mora biti čovječan, solidaran. Kada naviješta Božju riječ, kada dijeli Božje oprostjenje u sakramentu pokore, nikada se ne osjeća kao onaj koji nešto dijeli, stojeći daleko od okršaja. Naprotiv, osjeća se uzajamno odgovornim s grešnicima, i sam potreban oprostjenja kao i drugi; kao onaj, koji je, prvi, na udaru evanđeoske riječi koju propovijeda. Stoga će radije govoriti “mi” negoli “vi”; radije će se osjećati ovčicom negoli pastirom. Drugim riječima, bit će i ponizan i sposoban da druge shvaća.

Dakle, svećenik se postavlja “na korist ljudima”. Uzet od ljudi, k njima se vraća, kao i kruh koji se, kao plod rada ruku čovječjih, prikazuje na oltaru Bogu koji ga, zatim, vraća čovjeku pod prilikom euharistije, pretvarajući ga u Božji dar.

Svećeničko je ređenje početak novog postojanja određenog da bude služenje, kao dar “za ljude”. Svećenikov život, u nekom smislu, više nije njegov. I liječnik je na službu ljudima; i onaj koji se ženi, odnosno udaje, posvećuje se nekom služenju, služenju životu koji mora produživati. Što, onda, označuje svećenikov život prema tim drugim oblicima služenja? Označuje to, da je njegovo služenje “u onome što se odnosi na Boga”, tj. služenje koje se dotiče najdublje čovjekove dimenzije, njegova odnosa s apsolutnim, s vječnim, s Bogom. Ne samo jednog dijela čovjeka – njegove duše ili duha, nego čitavoga čovjeka, jer je čitavi čovjek,

tijelo i duša, određen za vječni život i predmet Očeva obećanja i ljubavi; čitav čovjek pripada Kristu koji ga je otkupio.

Danas, u klimi ponovnog oživljenja svećeničkog ideala, nakon teške krize posljednjih godina, javlja se veliki zanos za proučavanjem u čemu zapravo stoji posebnost svećeničke službe u krilu kršćanske zajednice s pravom se sve više naglašava da je svećeništvo služba, tj. zadatak, služenje, način zauzetosti za rast Božjega kraljevstva, uz ostale načine zauzetosti koji su vlastiti životu laika, bili oženjeni ili ne. Dakle, ne radi se o nikakvoj ontološkoj promjeni osobe, o nikakvoj sakralizaciji koja svećenika otkida od ostalih članova Crkve. Svećenik nije posrednik u tome smislu da "stoji" između Boga i ljudi, između neba i zemlje. On je na strani ljudi, na zemlji: ako je posrednik, onda je to samo u smislu da braći podjeljuje Božje stvari, kao neko oruđe i poslužnik evanđelja.

Pokušalo se i s određivanjem sastavnih područja toga služenja ili svećeničke karizme, i složilo se da su tri takva područja: evangeliziranje, posvećivanje, sakupljanje zajednice, tj. služba Riječi, služba oltara i služenje zajednici: drugim riječima: proročka, sakramentalna i pastoralna služba. Ono što tim službama i funkcijama daje jedinstvo jest nasljedovanje ili slijeđenje Krista. Krist je, u pravom smislu riječi, bio onaj koji je navijestio Božju riječ ljudima; onaj koji je prinio samoga sebe Ocu izvoru svih sakramenata; onaj koji je, na Duhove, po svom Duhu, ujedinio Crkvu. Dakle, Krist je stijena iz koje je isklesano naše ministerijalno svećeništvo: Neka nas ljudi smatraju za slugu Kristove i upravitelje Božjih tajna (1 Kor 4,1).

Sve to govori teologija, da bi Crkvi povratila novu, istinitiju i blistaviju sliku o svećeniku, iza velike krize identiteta koja je obilježavala svećeništvo u klimi sekularizacije. Međutim, to su više oni institucionalni vidovi svećeničkog služenja. Postoji i egzistencijalniji vid, koji određuje svećenikov zadatak posred braće. Sv. Franjo piše u svojoj Oporuci: "Sve teologe i one koji naviještaju svete Božje riječi (tj., u njegovu načinu izražavanja svećenike) moramo častiti i poštivati kao one koji nam daju duh i život."

Eto, to je ideal koji sv. Franjo stavlja pred svećenika: biti u svijetu kao onaj koji daje duh i život! Duh i život ovdje ne označuju dvije odjelite stvari nego samo jednu: život po Duhu, tj. novi život, život koji dolazi od Oca, život koji se nama objavo

u Isusu Kristu i koji je ponuđen kao mogućnost svim ljudima, zahvaljujući Duhu Svetom koji nam je dan.

Tko su, onda, svećenici koji daju “duh i život”? To su oni koji vlastitim životom i svjedočenjem znaju probuditi vjeru; koji navješćuju u duhu i istini da je Isus Gospodin; koji potiču braću da se uključe u struju novoga života; to su oni koji znaju “kušati i vidjeti kako je dobar Gospodin”. Drugim riječima, to su oni kojima polazi za rukom da pomognu braći s kojom se susreću da žive stvarnim i dubokim Božjim životom.

340
Ima li smisla danas preporučivati i predlagati tako duhovni svećenički ideal? Zar to ne znači svećenika pomalo otuđivati od stvarnoga života? Čini se da su ljudi željni sasvim drugih iskustava nego li je ono Božje! Ali, to je samo privid. U stvari, ljudi u svojoj duši od svećenika traže nešto drugo, traže duh i život; traže nadu koja će se probiti iznad svih nada što ih nudi život, znanost, tehnika i novac. Jedan je suvremeni filozof govorio o „nostalgiji za nekim sasvim drugim“ (M. Horkheimer), nostalgija koja, pod pokrovom sadašnjega utilitarističkog i građanskog društva, čuje njegov daleki i prodorni zov.

Ali, što je “sasvim drugi” ako ne baš Božji Duh koji nam je dao Krist? On – i samo on – jest apsolutna besplatnost, otvaranje prema budućem, čak prema vječnom; on je temeljita alternativa predmetu potrošnje, onome što je ostarjelo; jednom riječju, on je ljubav i sloboda.

Što svećenik traži od braće? Ne da ga sažalijevaju zbog njegovih odricanja i zbog njegova načina življenja, koji je tako različit od drugih. Često svijet u svećeniku gleda i vidi samo to: onoga koji se odrekao i da ima svoju obitelj, i da posjeduje dobra, i da bude primljen od svijeta. Svijet ne zna ili neće da zna, kako je ono što Gospodin od njega traži da se odrekne ništa prema onome što mu obećava! Kaže se: “stostruko ovdje” i to je istina! Dosta je da se malo potrudimo kako bismo bili vjerni vlastitom pozivu, da okusimo ono stostruko. Pa i samo svećeničko čovječstvo ne umanjuje se time što se on odriče koječega, nego se čak uvećava; on osjeća kako može biti potpuni čovjek, slobodan čovjek kao nijedan drugi. Ne slobodan od ljubavi, nego u ljubavi. Dakle, svećenik ne traži da ga sažalijevate i oplakujete, nego da se s njim radujete, da Bogu za njega zahvaljujete, da za njega molite i da ga svojom ljubaznošću podržavate. Da, to mu je potrebno da se ne bi osjećao odbačenim i samim u svijetu koji se sve više zatvara duhovnim vrednotama.

Sad, kad svećenik k vama dolazi da vam podijeli tijelo i krv Kristovu, on je doista, u sasvim posebnom smislu, onaj koji daje duh i život. Isus je baš u euharistiji rekao ove riječi: Riječi koje sam vam ja rekao jesu duh i život (Iv 6,63).

TRIDESET I PRVA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: Pnz 6,2-6; Heb 7,23-28; Mk 12,-8b-34;

“LJUBI GOSPODINA BOGA SVOGA SVIM SRCEM SVOJIM”

Tijekom trogodišnjega novoga niza, bogoslužje nam već po treći put donosi ovaj ulomak iz evanđelja. Prošle godine, nekako baš u ovo isto vrijeme, čuli smo ga u pripovijesti evanđelista Mateja; ove godine čuli smo ga od sv. Marka, a sljedeće godine opet ćemo ga slušati od sv. Luke.

Sadržaj je jednostavan. Svodi se na dvije zapovijedi: Ljubi Gospodina Boga svoga; Ljubi bližnjega svoga. U tekstovima trojice sinoptičara razlike su zaista veoma malene: po Marku i Mateju, Isus je taj koji sažimlje zakon u dvije zapovijedi, a po Luki je to učinio onaj „učitelj zakona“, a Isus to odobrio. Međutim, obje su verzije povijesne i po tome, što nije isključeno, da se Isus morao pozabaviti više od jednoga puta istim problemom. Zaista, radilo se o predmetu koji je uzbuđivao vjerske duhove onoga vremena. Mojsijev zakonik koliko se nadimao zakonima, tumačenjima i ponovnim objašnjavanjima, pa se spontano nametalo pitanje: što je u tolikim propisima ono bitno; što je ono što svemu daje jedinstvo?

Isusov odgovor na to pitanje bio je: ljubiti Boga i ljubiti bližnjega! Prošle godine (XXX. nedjelja) zajedno smo promatrali o dvjema zapovijedima u njihovom neraskidivom jedinstvu i opazili kako baš u tome jedinstvu (ili ravnoteži) stoji najjača obnova koju je donio Isus: “Ljubav prema Bogu i ljubav prema bližnjemu jesu kao dvoja vrata koja se u istom času otvaraju: nemoguće je otvoriti jedna a da se ne otvore i druga, nemoguće je zatvoriti jedna a da se ne zatvore, u isto vrijeme, i druga“ (Kierkegaard, *Diario*, II., str. 201).

Ove godine baš nas bogoslužje vodi u izbor točke gledišta koju treba razložiti. U pripjevnom psalmu ponavljali smo zajedno: “Ljubim te, Gospodine, kreposti moja!” Dakle, ukoliko nam se učini da pothvat nadmašuje naše sile, mi danas ne možemo uzmicati natrag: moramo već jednom pogled odlučno

upraviti na “prvu i najveću zapovijed” u zakonu i evanđelju: Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim!

Je li to ljubav po zapovijedi? Znamo svi da je to besmislica i da nije moguće. Ljubav je najslobodnija stvar koja može biti i ne postiže se nametanjem izvana određujući „zapovijed“ da se ljubi. Uostalom, Bog ne zna što bi radio s prisilnom ljubavi. “Kad se jednom okusi što znači biti ljubljen dragovoljno – kaže Bog – podvrgavanja više nemaju nikakve slabosti. Kad se osjetilo da nas ljube slobodni ljudi, ono ropsko padanje ničice više ništa ne govori” (Ch. Peguy). Dalje, za ljubav treba biti sličan, imati nešto zajedničko, ili se nadopunjavati. Tako ljubi prijatelj prijatelja i muž ljubi svoju ženu. Ali, kakvo srodstvo ili nadopunjavanje može biti između nas i Boga? On je Duh, a mi smo meso (usp. Iz 31,3); on je Bog, a mi smo ljudi (Hoš 11,9); on je obilje, a mi smo oskudica.

Pod dojmom tih prigovora, mnogi su tumačitelji Sv. pisma držali da Kristovu zapovijed moraju tumačiti ovako: Isus ne traži od nas da Boga, “kojega ne vidimo” (usp. 1 Iv 4,20) ljubimo subjektivno, nego samo objektivno; tj. ne traži od nas da osjećamo onaj posebni osjećaj i zanos srca kakav osjeća onaj koji ljubi drugu osobu, nego samo da vršimo Božju volju; drugim riječima, od nas traži djela a ne osjećaje.

Mislim da je baš ta misao nadahnula i izbor pjesme prije evanđelja: “Ako me tko ljubi, držat će moju riječ” (Iv 14,23). Tko se ne sjeća one Kristove izreke: “Ako me ljubite, vršit ćete moje zapovijedi” (Iv 14,15)? Reklo bi se, ljubav na silu; ljubav koja traži samo volju, a ne i srce i čitavu osobu sa svim njezinim čuvstvenim bogatstvom i njezinim “životnim poletom”. Ljubav bez radosti, jer nema radosti bez životnog poleta!

Ali, sve to pobuđuje i sili na usporedbu koja uznemiruje. Svijet je prepun takve “hladne” ljubavi. Trajno se, posebno u revijama za ženski svijet, mogu čitati ispovijesti udatih žena koje kažu da vrše “svoju dužnost” prema mužu, da se za njega žrtvuju sve do heroizma, ali da ga ne ljube, da ne osjećaju nikakva zanosa za njega. Jesmo li sigurni da je ljubav koju Bog od nas traži za sebe slična toj ljubavi? Sjećamo se, zatim, da je Krist točno označio: “svim srcem svojim, svom snagom svojom”. Sjećamo se, isto tako, da su u Isusovo vrijeme i poganski filozofi znali za Božju ljubav kao dužnost: “postajati sličan Bogu”, nasljedovati njegovu ljepotu i njegovu dobrotu (Platon), ili

njegovu hladnokrvnost (stoici). Sve su to izreke bile u kolanju. U čemu onda stoji novost Sv. pisma u odnosu na Platona?

Odgovor stoji baš u onoj riječi pjesme prije evanđelja, koju sam spomenuo: Ako me tko ljubi, držat će moju riječ. Samo uz napomenu da treba revidirati njezino tumačenje. Naime, smisao te rečenice nije: ako netko održava moju riječ, taj je učinio sve što treba da me ljubi; nego je smisao naprotiv: ako me netko ljubi, taj – i samo taj – bit će u stanju da opsluživa moju riječ! Isus može i nadodati: Tko mene ne ljubi, ne drži mojih riječi (Iv 14,24): tj. nije u stanju da ih drži.

Ljubav je uzrok, a ne učinak opsluživanja. Opsluživanje je, više nego što drugo, vanjski znak i odraz ljubavi. Ono je, razumije se, provjera i ovjera ljubavi. Kad smo u pitanju mi ljudi, sasvim je naravno da se pojavi i sumnja radi li se o pravoj ljubavi prema Bogu ili samo o iluziji i ushićenju. Isus nam pruža kriterij po kojem možemo razlikovati: opsluživanje njegove riječi i njegovih zapovijedi i, na sasvim poseban način, “njegove” zapovijedi ljubavi prema bližnjima.

Ali, što je ta tajanstvena Božja ljubav koja prethodi svakom činu i svakom čovjekovom odgovoru, ali koja, čak, taj odgovor i pobuđuje i čini mogućim? To je izbor Boga, ono što teolozi nazivaju “temeljni izbor”: nešto što se u isto vrijeme rađa i raste s vjerom i nadom i što je, kao vjera i nada, dar (bogoslovna krepost ljubavi). Taj izbor je, dakle, moguć uz jedan uvjet: da prije Bog izabere nas i ljubi nas. A taj uvjet se ostvario: U ovome se sastoji ljubav: nismo mi ljubili Boga, nego je on ljubio nas... Mi ljubimo jer je on nas ljubio prije (Iv 4,10.19).

Sve je ovdje: mi možemo ljubiti Boga i onom cjelovitijom, subjektivnijom i “iskustvenijom” ljubavlju, ukratko ljudskijom, jer je on prije ljubio nas i, ljubeći nas, u nama stvorio novu sposobnost, uništio sve one visinske razlike između Duha i tijela, između Boga i čovjeka. Tu sposobnost mi nazivamo “milost”, a sveti nas Pavao poziva na nju kad govorimo o ljubavi koju je Bog izlio u naša srca po Duhu Svetomu i po kojoj ga možemo zvati Abba, tj. Oče (usp. Rim 5,5). “Zvati ga”, razumije se, ne samo riječima, nego onim zanosom i onim uvjerenjem koje jedno dijete, koje osjeća da ga ljubi njegov otac, kuša, kad navečer vidi oca kad se vraća, pa mu potrči u susret i pusti da ga otac podigne sve do svog obraza (prorok Hošea primjenjuje na Boga tu sliku: Hoš 11,4).

Je li i nama dostupan takav tip pouzdanja i ljubavi prema Bogu? Kad vidi kako se odvijao ovaj naš razgovor, netko će se obeshrabriti i prestati vjerovati da se stvar odnosi i tiče njega osobno: tko je ikada takvo nešto kušao?

Pa ipak mi bismo se morali više pouzdavati u riječ Božju i u iskustvo mnoge braće koja nam kažu da je sve to moguće. Usudio bih se reći da bismo se morali više pouzdavati i u naše iskustvo (osim u iskustvo svetih). Ako razmislimo, možda ćemo se sjetiti da je i u našem životu bio poneki trenutak kad smo bili blizu takvom iskustvu. Izbor i opredjeljenje za Boga bilo je jasnije i djelotvornije; uspomena na taj izbor, kada god se pojavila. Mijenjala je čitavu dušu i, tako reći plutala nad svim ostalim, ispunjavajući nas sigurnošću i veseljem: postoji Bog; postoji i za mene; želi mi dobro! Teško je razlikovati ljubav "prema" Bogu od ljubavi "od" Boga tj. Božje ljubavi: te dvije stvari se okušavaju zajedno; kad osjećamo da nas Bog ljubi, to je znak da i mi ljubimo njega.

Što se tiče iskustva, htio bih podsjetiti na onaj lijepi zaziv pripjevnog psalma: "Ljubim te, Gospodine, kreposti moja"; iskustvo Boga kao snage i, na prvom mjestu, kao snage ljubljenja! I mi možemo reći: "Bog je okrilje srca moga!" (Ps 73,26). Treba nastojati da to osjetimo u duši. To samo reći, ne koristi ništa. Nadasve ljubav treba željeti i moliti da je postignemo. Moliti bez umora, da nam prije smrti Otac dadne te osjetimo to iskustvo jače od čitavoga ljudskog života: da Bog ljubi nas i da mi ljubimo Boga.

Htio bih završiti ovo razmišljanje podsjećajući na ono što su rekli veliki Božji zaljubljenici. Sv. Pavao je pisao: Ako tko ne ljubi Gospodina, neka je proklet (1 Kor 16,22); samo ljubav ostaje zauvijek, čak i kad prestaju vjera i nada (usp. 1 Kor 13,8 sl.). Sv. Ivan od Križa nadodaje: "Na kraju života bit ćemo suđeni po ljubavi." Sv. Augustin, obraćenik, ponavljao je s velikom boli duše: "Kasno sam te uzljubio, uvijek nova Ljepoto, kasno sam te uzljubio!" Napokon, i sv. Franjo Asiški, čiji je plač odjekivao u šumi brda La Verna: "Ljubav nije ljubljenja, ljubav nije ljubljena", pa je čitave noći ponavljao: "Bog moj i sve moje!"

Onomu koji želi uvjeriti da se u tom zanosu srca prema našem Bogu može skrivati obmana, očekivanje nagrade i ne znam koja još rđava stvar, reći ćemo da se zbog toga ne može odreći tog zanosa. Reći ćemo da "srce ima svoje razloge, koje razum (i psihoanaliza) ne poznaje" (Pascal). Mi se oslanjamo na

one razloge koji nisu samo razlozi srca, nego su nadasve razlozi vjere. Božja ljubav je izlivena u naša srca po Duhu Svetomu; možda samo moramo tu ljubav otkrivati među mješavinom mnogih nekorisnih i štetnih ljubavi koje će svršiti sa smrću ili prije nas.

A da se to i zbude, molimo. Ponavljajmo Bogu tijekom godine, pa, ako ustreba, i kroz čitav život, ovu molitvu: “Daj mi milostivo znak naklonosti svoje” (Ps 86,17): daj mi znak da mi želiš dobro; daj mi da kušam što je sinovska ljubav, da se moje srce raširi i da kročim (a ne da se vučem) putem zapovijedi tvojih (usp. Ps 119,32); daj da tebe ljubim nada sve, a sve u tebi; da u mom srcu više ne bude “drugog boga osim tebe”, nikakav krivi bog, ili “tuđi bog”, koji bi bio uzrokom tvoje opravdane ljubomore! Daj da te ljubim, Gospodine, snago moja!

TRIDESET I DRUGA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: 1 Kr 17,10-16; Heb 9,24-28; Mk 12,38-44;

UDOVICA I KNJIŽEVNIK

U dva današnja čitanja – prvom i trećem- isto je glavno lice: jedna udovica, tj. ona koja je u starom društvu, koje se u potpunosti oslanjalo na ljude, bila osoba koja je socijalno više izložena i s manje ugleda i sredstava.

O prvoj udovici kaže nam Knjiga o kraljevima, da je preda nju došao prorok Ilija i od nje zatražio da mu donese nešto da popije i pojede. Ona je imala u kući samo pregršt brašna. Naumila je taman da od njega umijesi kolačić, ispeče ga na žeravi za sebe i za svog sina, da pojedu i zatim umru, jer im nije ostalo ništa više za jelo. O udovici iz evanđelja znamo da, neopažena, prolazi ispred kutije za milostinju u hramu i u nju ubacuje dvije lepte (dva novčića), tj. – kako kaže Isus – sve što je imala. To su dva prizora krajnje jednostavnosti, ali – kao što ćemo vidjeti – pune religioznog i duhovnog značenja.

Prvo razmišljanje rađa se baš iz usporedbe između udovice Starog zavjeta i one iz Novoga zavjeta. Zgoda iz Staroga zavjeta završava radosno. Kad se ona udovica odlučila da se odrekne svoga zadnjeg zalagaja i dadne ga proroku, zbilo se čudo: u čupu nije ponestalo brašna, ni u vrču ulja, dok se svi nisu nasitili. U tome slučaju Bog je odmah nagradio pouzdanje koje se postavilo

u njega, ostvarilo se ono što smo pjevali u pripjevnom psalmu: Gospodin gladnima kruha daje; on podupire sirote i udovice.

Zgoda u evanđelju ne završava radosno, barem ne isto onako kao u prvom čitanju. Ona udovica prolazi. Daje svoje zadnje novčiće i odlazi. Nitko je ne pozivlje natrag da joj vrati stostruko. Nema nikakva čuda. Njezin čin završava u skritosti vjere između nje i njezina Boga.

To nam pruža prigodu za veoma važno razmatranje: evanđelje od nas traži vjeru u Boga i nadu koja je istančanija i zahtjevnija od nadanja u Starom zavjetu. Nagrada više nije sva ovdje na zemlji, tj. u zemaljskim dobrima, u ljetini (žetvi) i stadima. Mi ne možemo Bogu dati ono naše “jedno” a onda odmah, tako reći, rastvarati pregaču i čekati da nam on uzvrat “stostruko” od onoga što smo mu mi dali. Ne možemo računati s načelom “do ut des”- dajem da mi dadeš. To bi bilo više račun negoli pouzdanje. Postoji stostruko i ovdje na svijetu, pa je, možda, i ona udovica dobila svoje stostruko. Ali, ono ne stoji toliko u stvarima koliko u kraljevstvu Božjem, tj. u veselju, ljubavi i miru u duhu (usp. Rim 14,17; Gal 5,22).

Zbog toga mi osjećamo da je tako bliska duhu evanđelja i blaženstva siromaha, u duhu pjesme u pripjevnom psalmu, ona udovica koja, u svom siromaštvu, daje sve što ima, i ne razglašujući okolo da daje “više od svih drugih”, i ne vodeći računa da sazna je li barem netko zabilježio njezino odricanje i prijegor. Ona to nije znala, a mi znamo. Mi znamo da je onoga dana bio netko koji nije bio viđen, ali je vidio sve. Bio je to nitko drugi nego sami Božji Sin. Od trenutka kad se – sudeći prema pripovijesti – radi o stvarnoj zgodi a ne samo o prisposobi, mi možemo biti sigurni, da se to dvoje, Isus i udovica, susrelo nanovo u Očevu kraljevstvu i tu je udovica zaista primila nagradu vječnog života. Pjesma prije evanđelja podsjetila je baš na ovaj trenutak: “Dođite, blagoslovljeni Oca moga, primite u posjed kraljevstvo koje vam je pripravljeno”.

Taj ulomak iz evanđelja ponovno nam pred oči iznosi dvije velike riječi evanđelja. Isus jedanput kaže: kad daješ milostinju, ne trubi pred sobom, kako to čine književnici i farizeji koji žele da ih ljudi vide. Želiš li, možda savjet? Kad daješ milostinju, neka ti ne zna ljevica što ti čini desnica, jer će ti tako Otac tvoj, koji vidi u tajnosti, uzvratiti. I kad moliš povuci se, zatvori vrata svoje sobe iza sebe (usp. Mt 6,1 sl.). Jasno je da Isus s tim riječima nije imao nakanu zabraniti javnu i liturgijsku molitvu. Naprotiv,

bio je to način govorenja da bi se preporučilo čistoću nakane, molitvu radi Boga a ne da nam poraste cijena pred ljudima. Kaže nam Isus da Bog može nagraditi samo ono što je učinjeno za njega. Ono što činimo za ljude, tj. u suštini za sebe i za našu slavu – sve je to posijano u vjetar ili “na put”. Već je primio svoju bijednu plaću (usp. Mt 6,2).

Ako, čineći dobro, u nekom skritom zakutku svoga srca mislimo što će o tome reći drugi, na divljenje koje ćemo izazvati, mi na neki način u svoja djela stavljamo crva koji će sve rastočiti i izgristi. Ako nam opet pođe dobro, opet ćemo ih jednoga dana pronaći na Božjem sudu, kao mnoge ucrvane plodove koje moramo sa svih strana sjeckati i rezuckati da bismo iz njih izvukli neki mali dobar dio. Kolika li su naša djela baš takva: činimo ih poradi samih sebi. Bog će nam reći: ako ste to tražili – da se pokažete pravednima pred ljudima, da budete slavni jedni uz druge – to ste i postigli; ne možete očekivati drugo od mene; primili ste plaću svoju!

Sve je to u današnjem evanđelju oličeno u književniku, opisanom u prvom dijelu ulomka, a koji je sušta protivnost udovici. Isus ga je ocrtao brzim, ali veoma uspješnim slikarskim potezima. Taj tip čovjeka jest pravednik, učenjak, čestito čeljade svoga vremena (i svakog vremena!); voli šetanje po trgovima u dugim haljinama, uvijek čeka da ga pozdravljaju i da mu se klanjaju, uživa u izazivanju poštovanja među siromašnim i neukim svijetom. Moli i daje milostinju, ali samo ako ga vide i da ga vide. Možda to ne čini iz zloće; to je u njemu postala nova narav; vjera se pretvorila u hvastanje, a Bog tu gotovo nema mjesta. Ili, bolje, ima, ali samo kao izlika i čimbenik diskriminacije između njega i grešnika. U tim književnicima Isus nam je opisao kakav bi, u životu svakidašnjice, morao biti farizej kojega je opisao u prisposobi u hramu za vrijeme molitve (usp. Lk 18,9 sl.).

Ipak, hvastanje nije jedini grijeh na koji Isus upire prstom u tim ljudima, a nije ni glavni. Postoji kratka izreka koja baca novo svjetlo na čitavo današnje evanđelje i čini da je ono veoma aktualno: Izjedaju dobra udovička, kaže Isus o književnicima, a Isusov sud potvrđuje ono što povijesno znamo o društvenoj situaciji onoga vremena. Zajedno s farizejima, njima je uspjelo da nametnu čak dvadeset i četiri različita tipa nameta u novcu ili u naravi, koji je trebalo plaćati hramu, tj. njihovoj klasi, stavljajući i dovodeći najsiromašnije u trajnu alternativu ili da pate od gladi ili da krše zakon. Iza hvastanja je, eto, tlačenje siromašnih,

što Isus osuđuje. Bilježi evanđelist Marko: Sjedne Isus prema blagajni (kutiji) te stane promatrati kako svijet ubacuje bakreni novac u blagajnu. Mnogi su bogataši ubacivali mnogo. Isus je onoga dana otkrio odakle je pristizao onaj "veliki novac". Pred Bogom se redaju tlačitelji i potlačeni, izjelica udovičkih dobara i sama udovica, a Isus nam je kazao i na kojoj je strani Bog. U pripjevnom psalmu čuli smo i ovo: Gospodin potlačenima vraća pravicu..., a grešnicima, tj. tlačiteljima, mrsi putove.

Rekoh da je to veoma aktualno: ima u ovom našem društvu grijeha za koje se nikada ne okrivljuje. Zar držimo da su ondašnji bogataši izjedali dobra udovička nekim drugim sredstvima, a ne onim uvijek istim, kao što su: lihve, nameti, pretjerane cijene, prijevare, pretjerane najamnine? Tko se optužuje za takve stvari? Sudeći po ispovijedima, čini se da se ništa od svega toga više ne zbiva u našem društvu ili, ako se događa, da u tome ne sudjeluje nijedan kršćanin. To je znak da se gubi svijest o istinskim zahtjevima evanđelja. Ponekad je znak da opet upadamo u religiju književnika: ubija se, krađe se i drži da se ponovno može steći društvena i vjerska čast dobrotvornim razdavanjima. Drži se da se krađe na štetu ljudi mogu izbrisati davanjima za Božju stvar. Ovo posljednje postaje čak pokušaj iskvare. Mi moramo govoriti o tim nimalo ugodnim stvarima. Kad to ne bismo činili, značilo bi da izdajemo evanđelje, činimo ga neškodljivim, ali i jalovim i nevjerojatnim.

Vraćajući se kući, nakon ovoga našeg liturgijskog sastanka, morali bismo se osjećati kao djeca koja se vraćaju iz škole sa zadatkom koji imaju izraditi kod kuće. To je slika koja nam je često pred očima u ovim jesenskim nedjeljama. Bili smo kod Isusa u školi. Kao što je onoga dana učinio pred hramom, on je i danas oko sebe skupio svoje učenike da ih poučava.

Vraćamo se kući s točno određenim zadatkom koji imamo izvršiti i kao dobri đaci ne smijemo osjećati da je s nama sve u redu, sve dok ne počnemo to činiti: zadatak je "pretvarati u djelo", vježbati, nanovo pregledati ono što nam je Isus rekao. Konkretnih prilika imamo napretek. Ako smo siromašni, bez velikih sredstava, Isus nam predlaže da nasljeđujemo udovicu; da je nasljeđujemo ne toliko u davanju Bogu zadnjih novčića, koliko u pouzdavanju u njega, u prinošenju njemu svega što imamo, pa i muka i tjeskoba za kruh svagdanji. Ako smo, naprotiv, bogati ili zaposleni, Isus nam predlaže da se ne povodimo za književnicima koji izjedaju dobra siromaha; da

sebi postavimo granice dobiti, pa i uz cijenu da zaostanemo u odnosima na druge koji su manje skrupulozni.

To je jelo što ga danas primismo za “stolom riječi”. Sada se pripremamo da primimo jelo kruha, za “stolom njegova tijela”. Ovo nam jelo mora služiti da se održimo na putovanju ovoga tjedna i da u djelo provedemo njegovu riječ.

TRIDESET I TREĆA NEDJELJA KROZ GODINU
Čitanja: Dn 12,1-3; Heb 10,11-14.18; Mk 13,24-32;

“U ONAJ DAN”

349

Dva današnja čitanja – prvo i treće – počinju skoro na istovjetan način: “U ono vrijeme”, “u onaj dan”. Međutim, suprotno nego obično, ovaj put ne smjera se na vrijeme koje je iza nas – vrijeme u kojemu je Isus nešto govorio ili činio - nego na vrijeme koje je pred nama. Između nas i onoga vremena stoji nešto sasvim ozbiljno: vrijeme tjeskobe (prvo čitanje), velika nevolja (evanđelje).

Svake godine, čak i više puta godišnje, nađemo se pred ovom stranicom evanđelja, koja je nejasna i koja prijeti: Sunce će pomračiti, mjesec neće sjati... Kada bismo se zaustavili tu, tumačenje bi bilo dosta lagano: reklo bi se da Isus govori o “posljednjim stvarima”, tj. o svršetku svijeta i povijesti, o svom konačnom povratku kao suca živih i mrtvih (onih koji su tog časa još u životu i onih koji počivaju u prahu) (prvo čitanje). Dakle, nešto što je još daleko; dan koji nitko ne zna i koji, stoga, niti ne zaslužuje da ga istražujemo.

Ali, idući dalje u istom ulomku evanđelja, čitamo i ove rečenice, koje polje zbivanja jako primiču: On je blizu, na samim vratima... Ovaj naraštaj neće proći dok se sve ovo ne zbude; i drugdje: Vidjet ćete Sina čovječjega gdje dolazi (usp. Mk 14,62).

Svi znamo što proizvodi kratki spoj između tih dviju perspektiva. Proizvodi iščekivanje skorog svršetka svijeta koje je povremeno potresalo čovječanstvo, a da nije urodilo ničim dobrim, nego samo histerijom i tjeskobom. Ima i vjerskih skupina koje to iščekivanje, povremeno podanašnjeno, stavljaju u središte svoje poruke. To je jedno od moćnih sredstava da se zaokupi mašta svijeta koji je sklon fanatizmu (adventisti, svjedoci Jehove). Neki se od njih vrte i oko nas, idu od kuće do kuće tjerajući strah navještajem skorog završetka svijeta.

Recimo sasvim pošteno ovo: nitko, pa ni Crkva, još nije znao protumačiti točno smisao tih takozvanih “eshatoloških” govora evanđelja. Znači li to da je Isus govorio tako da ga se ne može razumjeti? Ne! Isus je govorio slikovitim načinom govorenja (apokaliptičkim jezikom), a mi smo, dobrim dijelom, izgubili ključ toga jezika, ali o njemu se zna da uvijek ne vodi računa o jasnoj shemi prošlosti, sadašnjosti, budućnosti, s kojom razlažemo mi. Sva je važnost usmjerena na činjenicu da će se nešto zbiti, a ne na vrijeme u kojem će se zbiti.

Drugi razlog: one Isusove riječi preuzeli su učenici, zapamtili ih u aktualnom obliku, i to u času skrajnje političke, vjerske i društvene pometnje: u času u kojem su, s razorenjem Jeruzalema sa strane Rimljana, bili svjedoci, stvarno, svršetka židovskoga svijeta, pa je bilo lako zamijeniti svršetak “jednoga” svijeta i svršetak “svega” svijeta. Zar u onim najmračnijim trenucima zadnjega svjetskog rata, kad se sve rušilo pod bombama, mnogi nisu pomišljali da je došao svršetak svijeta? Sve nam to pomaže da shvatimo kako su, i u onom apostolskom vremenu, Isusove riječi mogle lako biti tumačene i primjenjivane sad na neki daleki i konačni svršetak, sad na činjenice koje su mnogo bliže. Možda će jednoga dana, uz strpljivost i proučavanje, tumačitelji uspjeti da bace više svjetla na te dijelove evanđelja, kao što je bilo i s drugima.

Mi, ipak, ne smijemo odgađati sud i odluku sve do onog dana. Rekli smo da je u načinu koji je Isus upotrijebio najvažnija stvar znati da će se neki događaj dogoditi, a ne kad će se dogoditi. Onda se potrudimo da otkrijemo koji je to sigurni događaj koji se nas tiče i na koji moramo oslanjati cijeli svoj život.

To možemo jasno izložiti ovako: Gospodin je već došao prvi put i doći će i opet drugi put. To tvrdi i čitavo Isusovo propovijedanje a i propovijedanje prve Crkve. Blizu je kraljevstvo Božje; pače, već je nazočno među nama u Isusovoj osobi i u Crkvi. Nije više potreban dalekozor da gledamo izdaleka Božje kraljevstvo; možeš ga vidjeti golim okom (C. H. Dodd). Ne samo da ga možeš vidjeti, nego možeš u to Kraljevstvo i ući. I zaista siromasi, malena djeca, gladni ulaze u nj hrpimice; već ga posjeduju. Moglo bi se reći: svršetak je već započeo: budući je već ovdje, zahvaljujući Kristovu uskrснуću od mrtvih. Sve je to već na raspolaganju ovome naraštaju.

Međutim, u jednom drugom smislu, Kraljevstvo još mora doći. Mora doći u svom konačnom obliku i stanju, onom stanju

koje će započeti velikim sudom i označivati svršetak ove zemlje i ovoga neba, a početak i nove zemlje i novoga neba u kojima će stalno vladati pravednost (usp. 2 Pt ,13). Ovdje se radi već o “onom danu” i o “onom času” koji nitko ne pozna.

Dakle, ovo je ono sigurno što treba imati na pameti: Isus je, dolazeći prvi put, već uveo Kraljevstvo. Mi u to Kraljevstvo možemo ući već sada i postati “djeca Kraljevstva” živeći u suglasju s evanđeljem.

U ovoj situaciji novi dolazak ne smije nas plašiti. On je obećanje a ne prijetnja. Obećanje kojim se hrani čitava naša kršćanska nada. Ovo tumači onu jedinstvenu činjenicu koju opažamo u prvoj Crkvi: ondašnji kršćani, čuvši te govore koje smo čuli i mi danas, mirno su molili i postili govoreći: Maranatha: Dođi, Gospodine Isuse (usp. 1 Kor 16,22; Otk 22,10; Didache 10,6). Sv. Augustin, koji je bliži nama, tumači: “Tko nije zabrinut, mirno čeka dolazak svoga Gospodina. Kakva bi to bila naša ljubav prema Kristu, kad bismo se plašili da on dođe” (Enarr. In Ps. 95,14).

Kao što vidite, danas sam se dulje nego obično zadržao na tumačenju Pisma. Bilo je potrebno da to učinim. Ali, sada moramo prijeći s Pisma na život. Povod nam daje ona krasna slika koju možemo vidjeti i na listićima današnje mise, ali još češće u samoj prirodi: električne žice pričvršćene o stupu, vise u zraku. Na tim žicama se smještaju ptice, održavaju se s nožicama na tom zaista veoma tankom potpornju. Iza njih praznina, ispred njih praznina. Odatle se mogu udaljiti samo ako uzlete. Ne bih htio pokvariti tu sliku dajući joj neki odviše određeni smisao. Zato, neka radije svatko razmisli, pa će, što se njega tiče, vidjeti koliko je ta slika točna u kontekstu današnjeg bogoslužja riječi. Mi smo u istoj situaciji kao i one ptice, čak još nesigurniji i nemirniji od njih. Mi smo ptice selice koje se pripremaju na veliki let. Održavamo se na sitnom potpornju, jedan uz drugoga, ali u suštini sami kao i one ptice, prema praznom prostoru koji se otvara pred nama.

S vremenom na vrijeme po jedan se odvaja i nestaje ga pred očima (a padaju u ritmu više od jednoga u sekundi). Kažemo: preminuo je, nestao je. A kamo ide? Današnja riječ Božja nastojala nam je odgovoriti baš na to: kamo idemo onoga dana kad nas noge više neće držati i kad nas zahvati velika vrtoglavica smrti. Ali, rekla nam je i drugu još važniju stvar: ono što možemo činiti sada, dok smo još prikopčani na “žicu”

života: ući u Kraljevstvo, rasti, spremati se na veliki prijelaz, da on bude radostan i slobodan, kao uzlet ptice koja leti prema kraju gdje zna da će naći i sunca i topline.

To je onaj “kraj” na koji mislimo kod svake mise kad kažemo: Tvoju smrt, Gospodine, naviještamo, tvoje uskrsnuće slavimo, tvoj slavni dolazak iščekujemo.

TRIDESET I ČETVRTA NEDJELJA KROZ GODINU
SVETKOVINA KRISTA KRALJA

Čitanja: Dn 7,13-14; Otk 1,5-8; Iv 18,33b-37;

ISUS I PILAT: PARNICA SE NASTAVLJA

352

Kroz Ivanovo evanđelje, od početka do kraja, provlači se misao na parnicu: parnicu između svjetla i tmina, između vjere i nevjere; konkretnije, između Isusa i svijeta: I Svjetlo svijetli u tami, i tama ga ne obuze... Bijaše na svijetu, a svijet ga ne upozna (Iv 1,5.10).

Parnica pred Pilatom– iz koje nam današnje evanđelje donosi neke izjave – zapravo je dramatzacija i zaključna riječ te parnice. Ovdje je Pilat jasno predstavnik kolektivnih i kozmičkih snaga koje su kudikamo jače od njega. Iza njega stoji Rimsko carstvo, pa Židovi koji su Isusa k njemu doveli; ukratko, sve ono što Ivan obično naziva “svijetom”.

Tko je pobjednik u toj kozmičkoj parnici? Po svim prividnostima, pobjednik je svijet. On od Pilata postiže sve ono što je htio: Uzmite ga vi i razapnite ga (Iv 19,16); A on, noseći križ svoj, uziđe na mjesto zvano Lubanja, hebrejski Golgota (Iv 19,17).

Međutim, prije nego nas je doveo do te točke Isusova života, evanđelist nam je omogućio da čujemo riječi koje su izrečene u dvorani posljednje večere: Sad je sud ovome svijetu (Iv 12,30); Knez ovoga svijeta je osuđen... Ohrabrite se: ja sam pobijedio svijet! (Iv 16,11,33). Dakle, parnica je već odlučena; prava presuda je druga, a ne ona Pilatova.

U dijalogu između Isusa i Pilata jasno se uočavaju dva plana i dva reda veličine: plan sile i zemaljske moći u kojemu se kreću Pilat i Židovi, i plan istine u kojoj se kreće Isus. Pilat ne sumnja čak ni u ovaj drugi plan koji je neizrecivo viši od njegovog i stoga, rastresen, pita povišenim glasom: “Što je istina?” (Iv18,38).

Malo kasnije Isus umire na križu, ali prividna posvemašnja pobjeda svijeta pokazuje se, u stvari, kao poraz svih njegovih moći i njegovih sredstava prisile. Pravi pobjednik sada je žrtva i baš zato što je sam bio žrtva: "Victor quia victima- pobjednik jer je (bio) žrtva" - tumači sv. Augustin (Conf. X., 43).

Bogoslužje blagdana Krista Kralja, u ovoj godini, uzimlje i razvija baš tu temu parnice i Kristove pobjede.

U prvom čitanju prorok Daniel opisuje podjeljivanje prava na kraljevstvo koje Sin čovječji prima izravno od Oca: Njemu bi predana vlast, čast i kraljevstvo... Vlast je njegova vječna, kraljevstvo njegovo nikada neće propasti. Drugo nam čitanje predstavlja žrtvovano Janje na prijestolju njegove slave. Sada će zbog njega "proplakati svi narodi zemlje" i oni koji su ga proboli. Pilatovo pitanje: "Što je istina? - ovdje ima svoj puni odgovor: istina je ovo: Isus nas ljubi i odriješio nas je od grijeha svojom krvlju!"

Kad je bio ustanovljen blagdan Krista Kralja (1925.), išlo se u prvom redu za ovim: proglasiti Kristovo prvenstvo nad zemaljskim kraljevstvima koja su se sve otvorenije izjašnjavala kao neprijateljska ili neutralna prema vjeri i Crkvi. Postojalo je neko prešutno suprotstavljanje između svijeta i Crkve. Zatim je došao Drugi vat. sabor i dao nam nešto drugačiju sliku Crkve: ne crkvu koja optužuje svijet, nego Crkvu za svijet, otvorenu i u dijalogu sa svijetom, uključujući i politički svijet nekršćanske inspiracije.

Rezultat je bio pometnja, kriza i šutnja. Nastojalo se blagdanu Krista Kralja dati novi sadržaj, otklanjajući od evanđeoskog poimanja kraljevstva svaku "polemičku" boju protiv svijeta.

Ali, je li to rješenje ono pravo? Je li, onda, evanđelist sv. Ivan bio u zabludi kad je govorio o nepopustljivom sporu između svijeta i Isusa i između svijeta i njegovih učenika? Držim da nije. Uvjeren sam, čak i vjerujem - a i radi se baš o vjeri - da se i danas navaljuje na Božje kraljevstvo (Mt 11,12); da se vodi rat između dva kraljevstva ili "dva grada" u svijetu, i da nitko ne može biti neutralan, jer su baš neutralci, u stvari, najbolje čete jednoga od dvaju kraljevstva.

Postoji li, dakle, nešto dvoznačno i dvosmisleno što u našem lažnom miru treba razjasniti; dvosmisleno koje je nastalo iz sasvim laganog prijelaza od Ivanova suprotstavljanja: Krist - svijet na suprotstavljanje Crkva - svijet, kao da je ono što je uistinu rečeno o Kristu bilo uistinu, uvijek i u svemu,

rečeno i o Crkvi? Tako više nemamo odvažnosti da proglašavamo Kristovu pobjedu nad svijetom, jer (krivo) držimo da bi to bilo isto kao i proglašavati našu pobjedu, ili pobjedu Crkve nad svijetom, a to bi bio trijumfalizam. Bogu hvala, danas smo u stanju da nadvladamo tu dvosmislenost i dvoznačnost i razuvjerimo se, jer smo shvatili da naše “kršćanstvo” nije Krist i da nije niti Kristovo kršćanstvo. Znamo da smo mi koji vjerujemo u sporu između Isusa i svijeta, više na strani pobijeđenih nego pobjednika; i mi smo dio naroda zemaljskih koji se moraju “udarati u prsa” zbog njega. Sud svijetu (usp. Iv 16,11) sud je i nama. I mi smo oni koji ne izvršuju, grešnici. I mi smo Krista pretvorili u oruđe, ponekada smo išli za našim pobjedama, a ne za onom jedinom, najčistijom pobjedom vjere o kojoj govori Ivan (usp. 1 Iv 5,4).

Kad smo već jednom objasnili o kojoj se pobjedi radi, bit ćemo plašljivi svjedoci i ljudi male vjere, ako se budemo pretvarali da ne znamo da se parnica protiv Krista u svijetu i dalje vodi. U toj situaciji važno je znati tko je do sada pobjeđivao i tko će i ubuduće pobjeđivati.

Tko je pobijedio između Isusova kraljevstva i kraljevstva koje je predstavljao Pilat? Tko je pobijedio u sporu između zakona i evanđelja? Između mudrosti Grka i “ludosti propovijedanja”? U ovih dvadeset stoljeća mnogi su se zavaravali da su stavili riječ “svršeno” na Isusov slučaj, da su ga likvidirali i kulturno i politički; politička kraljevstva i filozofije izmjenjivali su se u pokušaju da ga potisnu u njegov vremenski kutak: Isus iz Nazareta? Nejasni apokaliptički propovjednik koji je živio (ako je uopće živio!) u Judeji, negdje na početku ove naše ere!

Zajednica vjernika je već od prvih dana života ispravno čitala tu promjenu služeći se riječima psalma 2: Zašto se bune narodi, Zašto puci ludosti snuju? Ustaju kraljevi zemaljski, Knezovi se rote protiv Gospodina i Pomazanika njegova (Dj 4,25 sl.).

Kamen koji je Daniel vidio kako se odvalio od brda (usp. Dan 2,34) nije prestao udarati, jednoga za drugim, sve velike kipove od gline, a to su zemaljska carstva. I ona se, jedno za drugim, srušile, ako ni zbog čega, a ono zbog kamata vremenu.

Danas, na blagdan Krista Kralja, mi se na ovom blagdanu zaustavljamo ne da optužujemo, nego da učinimo nešto više. Sigurni u sigurnost koja dolazi iz Kristove riječi i poznavajući završetak s kojim su završile u prošlosti sile koje su ustale protiv Krista, mi čvrsto i s vjerom proglašavamo ovu Isusovu riječ koju se već više vremena nitko ne usuđuje ponoviti i za koju smo

krivo držali da je reakcionarna riječ: Non praevallebunt! – Neće nadvladati! I ova, kao i sve druge sile neprijateljske Kristu, koje djeluju u svijetu, neće nadvladati! (Mt 16,18).

Bez i trunke, fanatizma ili želje za osvetom, nego iz čvrsta uvjerenja, kažemo onima koji se bore protiv Krista: parnica koju vi uporno vodite protiv Krista već je završena, otplaćena parnica, a presudu je izrekao on sam: Ja sam pobijedio svijet. Povijest to nije nikada opovrgnula, pa ni vi nećete biti izuzetak. Stoga, vi ste bitku izgubili. Još gore, vaša je bitka najobičnija ludost, jer je vodite protiv samih sebi. Vi samo sebe sudite i sami sebe osuđujete. Zbilja, Isus vam nije neprijatelj, nego je vaš Spasitelj, kao što je i naš Spasitelj. Kad biste sve one koji vjeruju pozatvarali ispod zemlje, u katakombe, i navalili kamen na ulaz, ni tada ne biste ništa napravili, jer se baš u takvim prilikama i zbila, prvi put, njegova pobjeda.

To je “jak” govor i ima smisao jedino ako je obavljen u vjeri, a ne ako ga vode političke strasti. U protivnom slučaju, postao bi obični govor koji se sluša na zborovima.

Gdje današnji kršćani mogu crpsti snagu da, u duhu i istini, ovaj prigovor upute svijetu? U Duhu Svetom! On je onaj veliki odvjetnik i svjedok kojega je sam Isus izabrao sebi prije smrti (usp. Iv 15,26); on je onaj koji svijetu dokazuje zabludu s obzirom na grijeh i na pravednost (usp. Iv 16,8). Dokazuje mu krivicu i grijeh već sada, u sudištu našega srca, dajući nam onu divnu sigurnost u Kristovu pobjedu nad svim silama i ulijevajuci nam pouzdanje u njegovu snagu; dajući nam snagu da vjerujemo i propovijedamo da je Isus Gospodin.